ADAM

Anul IV — No. 49 Redactor: I. LUDO 15 Mai 1932

ALGERIENE de A, FEDER

COLABOREAZĂ D-NII: B. IOSIF, O. HARMELIN, J. J. ADAMOFF, DR. B. SCHAECTER, I. LUDO. FABULE DE ELIEZER STEINBERG. ILUSTRAŢIUNI DE: FEDER, I. TRIESTER, COCO SOLOMON.

REDACŢIA ŞI ADMINISTRAŢIA: STRADA STUPINEI 19 — BUCUREŞTI IV
Abonamentul anual Lei 150

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

ADAM

ANUL IV. — No. 49 Redactor I. LUDO 15 Mai 1932

Redacţia şi Administraţia : str. Stupinei 19 BUCUREŞTI IV

Eliezer Steinberg al nostru

de B. IOSIF

o o o

A murit un „rabi" de ale cărui „fapte şi minuni" se cuvine să vorbim, căci fapta sa pilduitoare a săvârşit minuni, la lumina cărora poporul a început să vadă adevăruri eterne. Prietenii lui de ocazie şi verificatorii de prolesie, cari adaugă la valori taraua balanţei lor, vor pune atâtea pecete, câte sunt legile făurite în diversele arsenale politice sau literare. Atunci Eliezer Ştein-berd va dispare sub o serie de aprobări oficiale şi subiective.

Cum ai trecut dincolo de universul real al personalităţii scriitorului, rămâi în raza propriei tale atracţii sau cazi în câmpul gravităţei altei lumi. Doar dacă reuşeşti să te strecori, să te însinuezi în vidul problematic, tăios şi periculos pentru substanţa ta cenuşie, ce există, poate, undeva, la încrucişarea universurilor, poţi contempla o clipă stele şi planete individuale, ce roiesc în lumea creaţiei noastre.

Cuvintele vorbite şi scrise se prăbuşesc în acest haos unde stăpânesc totuşi legi nebănuite încă şi cad ca bolizii de la o lume la alta, se sparg pe ceruri cu atmosfere diverse şi se transformă în puzderii de scântei şi fărâme, în cari numai ochiul analistului cu perspicacitatea de retortă, mai vede compoziţia primitivă a slovei.

Astfel luminile născute din nebuloasa geniului creator, capătă cu vremea alte forme şi alte înţelesuri, ce fierb în retortele spirituale, şi subiective ale criticilor şi publiciştilor de toate nuanţele.

Prin câte metamorfoze n'a trecut cuvântul viu a lui Baal-Şem? De la povestirea simplă şi fanatică a lui Deghel-Mahne-Iehuda, prin răstâlmăcirea revoluţionară a idişismului ortodox la comentarile neo-balşemiane ale lui Martin Buber. S'au fărâmat lumile create de reb Israel pentru nevoile diverselor tagme din Clol-Isruel; lumina vie apărută în tufişul noroios al măselariţei crescute printre toate râpele păraginei evreeşti, a fost săltată pe umerii norodului bărbos şi în ciubote de iuft, ca să se spargă pe cerurile culturale şi de acolo să pornească, cometic, să graviteze. Şi a ajuns? Filosofie, literatură, ideologie, cultură,

www.dacoromanica.ro

rabinism, dar nu mai e ce a fost: cuvântul simplu şi divin al unui dascăl genial, care a aruncat cnutul şi sulurile torei, ca să glăsuiască înspirat şi celor mari şi celor mici.

Şi multe au învăţat aparii, ceauşii, birjarii şi toti obidiţii de la omuleţul care ştia cum trebue să vorbească cu gloata prostită de rabini şi epitropi.

Atât.

Despre Eliezer Şteinberg se vor scrie multe. Fabulele sale vor fi tâlmăcite, drămuite pe diverse cântare, analiştii vor şti să scoată firul adevărat, autentic, din care vor ţese urzeala unei noui ideologii. Critici, istorici şi literaţi vor arunca în spaţiul sideral al personalităţii şteinbergiane antenele undelor lor şi vor aduce de-acolo fărâme, bolizi ce se vor descompune. Din tâlmăcirile acestea dezagregatoare se vor naşte lumini noui, dar Şteinberg va ieşi alterat. Şi e păcat, căci generaţiile cari vor trebui să vie odată, ca să scormonească pământul încă sterp al creaţiei evreeşti din România, vor avea de învăţat ceva numai şi numai dela Şteinberg.

Toate celelalte comete ce au apărut regulat pe orizontul nostru, ne-au atins cu coada lor şi asta destul de zburlită. Şi au plecat sau mai stau la orizont cu coada în sus, pentrucă n'au binevoit să-şi tărască trena sunătoare pe pământul bătut de copitele acestor rândori şi *grobe-ingheris.*

Singur Eliezer Şteinberg a fost dascăl şi a ştiut să umble simplu şi curat printre copii mari şi mici. Pentrucă Şteinberg a fost un pedagog inspirat. N'a fost dascălul ce silabiseşte diversele tratate de pedagogie modernă sau perimată, pe care le taie cu bâtul cnutului, ci unul dintre acei melamezi lamedvovnici, ce vor să ne înveţe un pasagiu din marea carte a vieţii cu toţi copiii şi oriunde: pe scenă, in pădure şi în şopron. Era lumina din lumina eternă ce a pătruns în toate colţurile colbuite ale târguşoarelor, ca să dăscălească sărăcimea evreească cum să-şi spele sufletul, cum să mănânce din roadele vieţei, cum să se închine şi cum să se înjure. Şi pentru că erau copii, le vorbea în proverbe, cu poveşti, fabule. Şi de aceea vom spune că Eliezer Şteinberg n'a fost fabulist, nici conferenţiar, nici poet, ci a fost un dascăl care s'a folosit de fabulă, de conferinţă, de poezie, ca să tâlmăcească semenilor săi înţelesul lucrurilor ce stau la îndemâna tuturor, dar nu sunt ale tuturor.

Prin târguşoarele Basarabiei au venit mulţi „voiajori ai culturii" cu site dialectice urzite cu îndemânare, prin care au trecut cu o fineţă ultramicroscopică toate subtilităţile problemelor culturale evreeşti. Şi au trecut ca o burniţă pe un pământ ce abia trebue arat.

Pe când Eliezer Şteinberg şi-a sumecat mânecile, a scos fluerul ferme cat, a plesnit atmosfera leneşă a târgului cu harapnicul făcător-de-minuni şi toate făpturile tolănite prin văile şi munţii legendelor şi tradiţiei evreeşti s'au ridicat şi au venit să tragă plugul în ritmul slovei dascălului. Numai cine a stat înghesuit într'o sală de conferinţe basarabeană, transformată dintr'un hambar, între cizmari, croitori şi ceauşi, pe când Şteinberg tâlmăcea în pilde alese, poveşti şi fabule, rostul omului şi creaţiei evreeşti, va putea înţelege sensul operei acestui mare dascăl.

Şi după lighioanele, sculele şi lucrurile folclorului dresate de cuvântul lui ilustrau faţă de cei mari, dar umili,

www.dacoromanica.ro

faptele lumii noastre, venea rândul copiilor. L-am văzut pe Eliezer Șteinberg dând o lecție practică de pedadagogie în fața a două sute de copii evrei, de toate vârstele și de toate categoriile : copii din școlile primare românești, de la Tarbut și din cheider. Printre bănci și lângă pereți stateau părinții pedagogii, învățătorii cu și fără examenul și belferi de la cheider. Pe scenă oficia Eliezer Șteinberg — dascălul tuturora. Așa cum era scund, bondoc și cu ochelari ca niște zale, apariția lui a stârnit zâmbetul tolerant al „pedagogilor" și râsetul copiilor. Și atunci Eliezer Șteinberg a aprins lampa lui Aladin care a transformat sala, sticlele ochelarilor săi au devenit fosfoescente și o lume din basme a venit alături de el să învețe azbuchea evreească. N'a trecut nici-o oră și pedagogii, părinții, țipau, cântau laolaltă cu copiii literile și silabele, versurilor și poveștile dascălui.

Alef, beis, ghimel
Finster iz der himel
Doled, hei, vuf
Nită volf nit es di șuf
Zaien, ches, tes
Nită volf, di șuf nit es.

Belferii scandau cu palmele ritmul cântecului, învățători punctau cu bastoanele pauzele, iar copiii îl vedeau numai și numai pe el, pe eroul lor, care i-a ținut până seara târziu, pentrucă ei nu l-au lăsat să plece. Poveștile spuse de el, fabulele, cântecele, adunarea, scăderea, înmulțirea și împărțirea învățate în ziua aceea, le țin minte și astăzi toți copiii din acel târg basarabean, unde a descălecat Șteinberg cu șase ani în urmă...

Fabulistul Șteinberg — așa-l vor categorisi custozii cartotecelor arhivei evreești ; în istoria culturii evreești, însă, el va rămâne marele dascăl, care a știut să tâlmăcească lumii semnele vremurilor noui. Și credem că e ultimul.

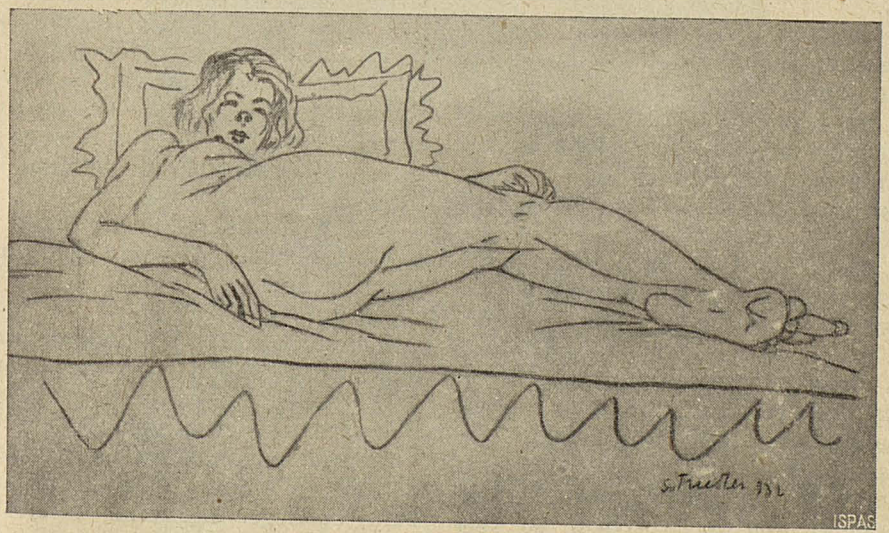

NUD de L. TRIESTER

www.dacoromanica.ro

Fratele de totdeauna

— Eliezer Steinberg —

de O. HAMERLIN

o o o

Pe Eliezer Steinberg l'am cunoscut cu puțin înainte de a muri. Adică nu! Asta a fost acu, la urmă.

De cunoscut, l'am cunoscut în odăița lui Iacob Sternberg, unde, după focul din Buhuși, în care, între o cârciumă și un cinematograf de paiantă, s'au scurs în nesfârșit, pe luciul flăcărilor, fantomele nopții în târgul vechiu, — sufletele misterului lui Peretz, artiștii, întinși și șezând pe podea, răsfoiau, discutând mapa lui Kolnik.

Gleizer, Licht, Șeinboim, Ruth Taro, Olșansca, Weinstock, Bercovici, Kaplan!...

La mijloc, pasta grasă a lui Kolnik și peste ei, duhul adânc și mustrător, — din reproș — al fabulelor lui Steinberg, pe care, sufletele din odăiță le distilau din cristalul semnelor mărunte. Și mute pentru mine.

Așa l'am cunoscut întâiu pe Eliezer Steinberg.

Și mi-am oprit pe buze vorba bună cu care venisem și pe care am găsit'o de prisos.

*

Și am visat mapa mare în care negrul greu și albul rece, dau umbre de suflet, sub dragostea din inimă înduioșată a lui Steinberg.

Am visat'o pe măsuța mea, în fața prietenului meu de zile bune și rele și m'am visat peste umărul lui, frânt să-i sorb duhul semnelor mărunte, cu liniștitorul iz de fum vechiu de tutun, din haina roasă.

Dar prietenul din orășelul meu a râs — „hehei, naie zah" — și mi-a fulgerat peste față, o bătrânească mângâiere de lumină prin luciul ochelarilor.

Și mapa a rămas vis. Că se vânduse pare-se și oamenii cu bani pe atunci, o coborâseră în bibliotecile mari, cu cărți multe și grele.

*

Apoi a venit Grosbart. In orășelul cu noroiu mult și timp cleios ca noroiul, duhul lui și obrazul uscat, ne-au înviat din cărțulie, înțelepciunea sculelor mărunte și modeste. Și au vorbit frumos și către inimă —cât de frumos și cât de cald ne-au vorbit — și peria și briciul și cuierul și butonul dela cămașă.

Eliezer Steinberg! L'am simțit deacuma în suflet, pâlpâind cald ca un gând vechiu.

*

In jurnale a apărut deodată chelia boltă, cu zâmbetul chee de inimi și degetul întins a dojană părintească. Fabulitul Eliezer Steinberg!

Și prietenul meu s'a așezat gospodărește pe scaunul dela geam, și a bătut cu deget îngăduitor tutunul bățos în jghiabul foiții, și-a înfipt în furca

www.dacoromanica.ro

îngălbejită a mustății, chilimbarul vechiu și a zâmbit : Vine Steinberg.

*

Și a venit ! Omulețul mic și timid care străfulgera rar câte o privire, în care târziu ghiceai mângâierea, în sus, spre piticii dinprejur.

Atât de modest și atât de bun.

Și atât de frate.

*

In odăița prietenului, Steinberg face o horă în doi cu fetița mărunțică, ronțăie o bucățică pe care cupilul i-a vârât'o între dinți și învață cântec nou. Un cântec de al său :

Di mir kihală
Eich dir bihală.

*

A vorbit și l'au îmbrățișat din fundul sălii, gâfâitul și oftatul mărunților miluiți, cu tâlcul durerii lor, deschegat de lucrușoarele tăcute.

Prin poștă am primit un abecedar idiș, iscălit cu parafa parcă mulțumită și mândră a lui Steinberg.

Și prietenul meu, mi-a pufăit râsul bătrânesc în nas și mi-a citit scrisoarea blândă, a deschis cărțulia și m'a învățat :

Oif a bergl oivn on....

Acuma, citesc și scriu binișor.

*

Și în orășelul cu timp cleios ca noroiul, sângeră în inimile marunților, pierderea unui frate de totdeauna.

Dar, într'o odăiță, un băețaș, bate din scânduri de ladă, un raft pe când într'un colț, altul, mânjit până peste ochi cu vopsea, mânuește o pensulă și-și strânge vârful limbii între dinți.

Biblioteca Eliezer Steinberg.

Dâră de lumină.

— Unde ?

— A, unde ? La Buhuși !

NOAPTE de COCO SOLOMON

www.dacoromanica.ro

Fabule de Eliezer Steinberg

o o o

DER IMGLIK

Zimer-leib in dorf, di luft iz umbaveigleh.
Şobes un glingt um mitvoch? Meiglech!
A farchulemtkeit un zin un reine pare.
Efnt oif der himel erget dort in ek a şpare,
Lozt arois a kro.
Nemt di kro zich oiştin vi es ţit zich ois amul a şu,
Ven me vart, me ken zich nit dervarten, ot a bliţ!
Noch a reighe — frişer regn tit a şpriţ!
Oi, a bruche aza regn nuch der groiser hiţ!
A derkvikung! Die neşume efnt ale faldn
Un mehaie voil iz —
Ober hert a kvitşen, koiles!
Di hazeirem trugn zich ţetimelt un me-macht ghevaldn:
„Chor-chor-chmares! Chor-chor-chmares! Chor-chor-chmares!
„Ei, chriokares!
Ei, vus iz aich? freigt der hint.
Heirt nor! Hetrt a grilţn! Glach es gheit di keh ţi grind?
Chmares? Nu, iz chmares! Vusje hotmen du ţe raş'n?
„Oi, gewolt, zei budn! Oi-oi-oi, zei vaşn!
Şraien die farşmirte bries.
Oi a ţure! Oi an imglik: Mir ghefilt noch finder derfri es!
Fin der fri!
Chri!!
S'hot ghetin a rechtn vaş di lat un mit amul oif zei a ghis —
Glich in zump in altn,
Farn frişn reign zich bahalten.

www.dacoromanica.ro

DER CHALEF UN DI ZEIG

S'treft amul zich oichet
Az a șat'l holț țezeig'n muz a șoichet.
Iz geșein
S'hot der chalef grod di zeig derzein
Un țelozt hot er di șarfe țing:
Zei nor, zogt nor, ienem grob'n ing!
Kukt nor, vi er șteit zich dort benimes!
Cha, cha, cha! M'șteins gezogt, a țire!
Gole p'ghi'nes!
Kriț n
Șpiț n
Gor a ganțe șire!
Loibn vel ich zich alein
Ich bin rein un ich bin șein
Nit kain piț l
Kriț l
Oif main blankndiker kling!
Iz a chideș, vus der frimer reb Elkune
Nemt mich in di hent mit heilikeit, kavune,
Tit ți got a vink
Un er macht derbai a știle bruche?
„Io, nu zogt di zeig betmimes (ți gor mit a mein?)
Ch'zog alein
Wus bin ich? A zeig, a balmeluche
Nit ich blinț l, nit ich finkl,
Ch'știei mir in a tinkl vinkl
Un bai reb Elkune'n
Koved vel, holile, ich nit munen,
Reb Elkune iber mir a bruche? Got gherechter!
Far ghelechter
Oif de erd ghekaikelt volt zich alsding, alț!
Wus? Ich ken den mer vizeign holț?
Ober di, a klein keit! șnaidst! șnaidst iber doch a holds.

Zingt je știmer!
Tanț je krimer
Un klop țu dis mit'n știolț —
Noch adaiem iz a zeig a balmeloche
Gor a flek in der mișpuche
Un a șarfer cholef hot haț luche:
I er koilet, i me macht oif im a bruche.

www.dacoromanica.ro

POTEMKIMISTUL

— Glumă —

de J. J. ADAMOFF

o o o

Prin 1905 — cam la vre-o câteva săptămâni după refugierea vasului răsculat Potemkin în portul Constanța — madam Ientă Leibovici servea soțului ei, Leib Leibovici, Bârlad, o porție de supă:

— Leibiș, asculți! O să fie așa un viscol la noapte...

Leibiș, vântură o clipă zeama grasă din farfurie, ridică puțin fitilul dela lampă, și-apoi, satisfăcut:

— Las'să fie! Ce-ți pasă! Bine c'avem lemne!

Tropăe cineva în cerdac:

— Intră!

Și prin ușa crăpată timid, se scurge un mormoloc de zăpadă, vag garnisit cu fire de barbă kaki, sub niște ochi albi, țâșnind rotund dintr'un capușon înodat la spate. În urmă pufăe o arătare imensă, cu niște ciubote cât cofa și cu o șapcă rusească dată peste ochi:

— Bună seara! orâcâe mormolocul, cu glas subțirel de sârmă.

— Bună seara, Velvel, se oprește Leibiș, la marginea lingurii. Ce-i cu tine, pe vremea asta?

Velvel se scutură lângă sobă:

— Să mă ierți Leibiș dragă!... Știu că n'o să te superi... Iți faci o pomană, o adevărată pomană, o mare pomană!.. Am luat și eu pe unul la mine!... Uite-l pe dumnealui... să-l lași să doarmă la tine ast'noapte!

„Dumnealui" cu un gest greoiu al mâinii stângi, își scoate șapca pe la ceafă, întinde gâtul și svâcnind scurt din pleoape, își svârle ochii peste lampă. Leibiș schimbă o privire de înțelegere cu nevastă-sa și apoi:

— Bine, bine, l'aș culca eu! Dar n'am cu ce să-l acopăr. Și dincolo, nu fac foc!

— Nu-i nimic! Dumnealui doarme și'n frig. E obișnuit, nu-i așa?

— Haraşo, haraşo! răspunde gros, din ciubote parcă, „dumnealui" cu șapcă.

— E rus? întreabă Leibiș.

— Da! Evreu din Rusia! Potemkimist! Știi.. din dezertorii ceea de pe „Potemkin"..

— Așaaaa!

Și Leibiș se cutremură cu nevastă-sa, de compătimire:

— Săracu!

— Haraşo, haraşo! își sucește șapca potemkimistul, adulmecând cu nările căscate, mirosul de supă, ce umple odaia.

Ientă a lui Leibiș, apucă pe bărbatu-său de braț:

— Leibiș, ce spune?

— Știu eu? Velvel știe! Ce spune, Velvel?

— De, ce să spună? se răscarpină Velvel la ceafă, puțin stingherit. Ar cam vrea să 'mbuce ceva, că n'a mâncat nimic de trei zile. I-am dat eu un rachiu, ce-i drept, dar asta, vorba ceea...

— Cum? se necăjește Leibiș, svârlind lingura în farfurie. N'a mâncat nimic de trei zile... și tu, mai taci din gură? Ientă, Ientă, pune o farfurie.

Apoi către potemkimist, cu mâinile, ca să se așeze la masă:

— Eeeee... ăăăă!

Potemkimistul, pricepe numaidecât zbuciumul lui Leibiș, zvârle șapca pe mașina de cusut și dă năvală în supă, cu un mormăit uscat și flămând:

— Haraşo, haraşo!

Leibiș, îi bagă o bucată mare de pâine în ochi, și'n soapte, lui Velvel:

— Parcă mi-ai spus că-i evreu, nu?

— Desigur! evreu ca și mine și ca și dumneata!

— Și nu știe evreește?

Se înveselește Velvel grozav:

— Evreește? Aoleo! Unde știm noi așa de bine evreește cum știe dumnialui? Ce spui, domnule Iosif?

Domnul Iosif, potekimistul, dă din umeri peste farfurie și scoate un:

— Ăhă! curat evreesc.

Leibiș, nu mai poate de bucurie:

www.dacoromanica.ro

— Așa da!

— Cum să nu! face Velvel înfășurându-și nasul în glugă.

— Pleci? întreabă Leibiș.

— Da! Îți mulțumesc, Leibiș. Să trăești! Am știut eu la cine vin. Bunăseara, madam Ientă, bunăseara domnule Iosif!

Domnul Iosif, potemkimistul, ridică o falcă peste Velvel, își suge macaroana de pe buza de jos și spune pe românește deadreptul:

— Bunăseara, domnule Velvel!

Leibiș, cască ochii mari:

— Cum? Dumnealui știe și românește!

— Da! A prins olecuță. Prinde repede. E..

Și la spatele potemkimistului, îi face semn lui Leibiș, cu degetul la frunte, cum că-i foarte deștept domnul Iosif.

— Așaaaa! se bucură iar Leibiș, ca un copil. Atunci pot să vorbesc și românește cu dumnealui. Mă înțelege, nu?

— Haraşo, haraşo! sparge potemkimistul un ciolan între măsele.

— Sigur! face Velvel. Sigur! Bună seara, bună seara!

Leibiș închide ușa după Velvel, pune un țol în prag ca să nu răsbată frigul și se întoarce la masă. Potemkimistul asudă greu peste farfuria de fasole, mănâncă ceapa fiartă, mănâncă pătrunjelul, mănâncă morcovii și deodată, rămâne atent, cu ochii țepeni la madam Ientă. Madam Ientă, se sperie:

— Ce-i?

Potemkimistul, își face mâna pahar la gură:

— Haraşo? Haraşo?

Leibiș, se uită o clipă uluit la nevastă-sa, dar își ia inima în dinți și-i spune potemkimistului, pe evreește:

— Poți să vorbești evreește cu noi! Te înțelegem!

Potemkimistul, cască gura, uluit:

— Daaaa? face el pe românește. Apoi spune așa! Vrasăzică pricepeți idiș? Poi dacă stă treaba pe aiasta, dă-mi, te rog, cucoană, un pahar cu apă!

Leibiș, cade pe spate:

— Dar știi că vorbești bine de tot românește!

— Cred și eu! Dealmintrelea în Rusia, toată lumea vorbește românește!

— Auzi, auzi! Așa?

— Poi ce crezi! Rusia-i Românía? Rusia-i țară mare!

Și bea potemkimistul cana cu apă, până în fund. Îl lasă Leibiș să-și șteargă mustățile cu mâneca și-l întreabă apoi:

— Dumneata ești potemkimist?

— Potemkimist, desigur!

— Chiar de pe vaporul acela, care a venit la Constanța?

— Chiar de pe el!

— Mare vapor!

— Oho! Încă cum!

Pe Leibiș, îl mănâncă limba:

— Dar câți ați fost pe vapor?

— Mulți, mulți de tot... mii și mii...

Clatină Leibiș din cap, către nevastă-sa:

— Ei, ce spui Ientă, de Rusia!

Apoi:

— Dar de ce ați venit în România?

— Am fugit! Vroia să ne omoare!

— Cine?

— Țarul!

— Țarul? Să vă omoare? De ce?

— De ce? Știu eu de ce? Întreabă-l pe el! De unde vrei să știu eu! Parcă a stat de vorbă cu mine?

— Bine, dar cum așa... nici una, nici două...

— Iac'așa i-a venit lui! Nu știi? Unui țar, când îi vine, s'a isprăvit! Mai mult nu-i trebue. Te omoară și gata! N'ai decât să-l dai în judecată!

Face Leibiș, cu tot sângele în obraz:

— Trâzni-l'ar Dumnezeu de țar! Așa un bandit!

— Adevărat bandit!

— Dar a ucis el pe mulți, arză-l'ar focul?

— Ce mai întrebi! Milioane, zeci, sute de milioane! Dacă altă treabă nu are omul ăsta, toată ziua, decât să stea și să omoare, să omoare și să stea... și iar să stea și iar să omoare. Cu asta-și pierde vremea!

Pe Leibiș îl scutură frigurile.

— Și mai cu seamă evrei, nu?

— Auzi vorbă! Desigur! Numai evrei, numai și numai evrei! Cum vede un evreu...

— Mare antisemit, bătu-l'ar Dumnezeu!

— Mare, mare al dracului!

Leib, dă cu ochii de șapcă:

— Și ai stat tot timpul în Rusia?

— Tot timpul!

— Și nu te-a omorât?

— Nu!

— De loc, de loc?

— Vezi bine!

— Și de ce nu te-a omorât, mă rog?

— Poi să vezi! Mă ascundeam mereu să nu mă vadă țarul...

— Vai de mine, vai de mine! Ce viață! Nici la dușmanii mei!

— Uite așa ne-am obișnuit din tată în fiu!

— Ai și tată?

www.dacoromanica.ro

— Am, cum să n'am! In Rusia, toată lumea are tată!

— Si aici e obiceiul ăsta! Dar unde șade tata!

— Tata? La Kiew!

— Și... mă rog... Ce face tata la Kiew?

— Ce face tata la Kiew! Tata-i mare rabin la Kiew!

Leibiș simte că-i se prăvale tavanul peste cap. Băiatul marelui rabin din Kiew, la el în casă!

— Ientă, Ientă! se apleacă el speriat la urechia nevesti-sii. Adu repede dulceață și pune samovarul!

Ientă se ridică și Leibiș se întoarce spre potemkinist:

— Mare rabin la Kiew?

— Mare, mare de tot! Cel mai mare rabin din Kiew!

— Bătrân?

— Oho! Are vre-o optzeci-nouăzeci de ani!

— Săracu! Cât o fi plâns el după dumneata, că nu știe unde ești!

— A, da! se joacă potemkimistul cu furculița. Plânge mult bătrânul, foarte mult!

— Săracu, săracu! Da'mă rog... să mă ierți că te întreb! Care-i numele dumitale, că nici nu știu cum te chiamă!

— Pe mine? Iosif Rabinovici!

Și Leibiș îl bocește pe bătrânul rabin Rabinovici din Kiew.

— Săracu, săracu! Ce durere!

Dar potemkimistul se joacă mereu cu furculița.

— Aș! Nu-i nimic! N'a rămas singur! Stă cu surorile mele!

— Ai surori!

— Încă ce surori! Șapte! Una la Moscova, una la Odesa, una la Petersburg... una...

— Șapte surori? Să-ți trăiască! Mari?

— Mari, mari de tot! In Rusia, toate fetele sunt mari!

— Măritate?

— Măritate!

— Toate?

— Toate!

— Toate?

— Da'ce crezi? Că-i ca aici? Hehei! In Rusia, nu-i ca aici. In Rusia...

— Și stau cu tata, toate?

— Da! Adică tata stă la ele! In fiecare zi la câte una. O duce bine bătrânul, n'avea grijă! Lui îi este mai bine decât mie, acuma!

— Da! E drept! Dar ce poți să-i faci? Să nădăjduim că toate o să se îndrepte!

— Cât despre asta, n'am nici o grijă! Doar nu-s de lemn, ce dracu!

— Dar dumneata, mă rog ce făceai în Rusia?

— De toate! In Rusia faci de toate! Azi poți să fii ministru, mâine podar, poimâine împărat, tot ce vrei, numai să poți!

— Dar în timpul din urmă ce făceai?

Își bagă potemkimistul ochii în lampă:

— Ce făceam? Parcă dumneata ce faci?

— Eu, ce fac? Ce vrei să facă un ovreiu? Negoț de galanterie en detail!

— Tocmai! Vezi? Știam! Și eu, tot negoț de galanterie făceam. In Rusia toți evreii, numai negoț de galanterie fac.

— Ai avut dughiană?

— Dar dumniata ai dughiană?

— Cum să nu! In față!

Sare potemkimistul în sus, ca un dop de șampanie:

— Nemaipomenit! Parcă dinadins! Eram sigur! Și eu tot în față aveam dughiana. In Rusia toți evreii au dughiana în față. Aci ii casa, aci îi dughiana! Vezi?

Și potemkimistul, îi arată lui Leibiș, cu furculița pe masă, unde-i casa și unde i-i dughiana evreilor din Rusia.

Leibiș e în delir.

— Intocmai ca la mine, se bucură el. înduioșat. Ah, evrei, evrei! Degeaba, ori unde suntem, tot evrei rămânem! Nici dracu nu poate să ne schimbe! Vai, domnule Iosif, domnule Iosif, să mă ierți că îndrăznesc, dar drept să-ți spun, domnule Iosif, aproape că nu-mi vine să cred, așa de frumos mi se pare...

— Vrei să mă jur? se supără potemkimistul. Dacă-ți spun eu că așa este, așa este! Eu de unde vin?

— Te cred, vai de mine, te cred! Și.. mă rog... ai avut capital ceva, ori pe credit, că nu știu cum e pe acolo!

— Dar dumneata ai capital?

— Capital? Mmmm! Am.. știu eu... să tot am... știu eu cât? Am ceva, ce să zic! Și apoi prăvălia, slava Domnului... de n'ar fi mai rău!

— Bine, bine, dar cât?

— Cât? Cât poate să aibă parcă unul ca mine? Oleacă de marfă, ceva bani cu dobândă, un livret de economie pe numele nevestii, o asigurare... ce să-ți spun? Mulțumesc lui Dumnezeu și pentru atât. Nu mă plâng!

— Dar cât! chinue potemkimistul, furculița.

www.dacoromanica.ro

O mie, două, o sută de mii, un milion? Cât?

— Ce milion, ce o sută de mii? Nici un milion, nici o sută de mii, dar nici o mie. Ţi am spus doar: cât am, sunt mulţumit!

— Dumnezeu să te înţeleagă, se înveneţeşte potemkimistul de ciudă. Cu dumneata, să mă ierţi, nici nu-i chip de vorbit. Eu te întreb una şi dumneata'mi răspunzi alta. Eu dumitale, să-ţi spun ce capital am avut, şi dumneata mie, nu?

— Ce să-ţi spun? Parcă ce capital poate să aibe un evreu: Să tot am, să zicem, un douăzeci de mii!

— Cât? îi se face scârbă potemkimistului. Douăzeci de mii? Dar la mine, servitorul de la uşă, avea de zece ori mai mult.

Işi pleacă Leibiş capul, uimit:

— Bine... în Rusia!

Se înfurie atunci potemkimistul, deabinelea:

— Ce Rusia, ce ne-Rusia, fleac Rusia! Imi pasă mie de Rusia ca de scuipatul ăsta:

Şi potemkimistul scuipă peste capul lui Leibiş, drept în soba de tuciu.

— ..dar era priceperea.. asta era, priceperea! Mulţumesc madam! Fainâ dulceaţă!

— Ce înseamnă pricepere?

— Pricepere? Ce înseamnă pricepere? Aici o fi însemnând cine ştie ce prostie! Da'n Rusia, pricepere se chiamă să ştii să faci mălţoane, să'nvârţi capul la toată lumea, să înebuneşti pe creditori, să-i sileşti pe fabricanţi să te roage în genunchi, să le iei marfa şi tu să te faci că nici nu-ţi pasă, să fugă bancherii cu pungile de aur după tine şi tu să te faci că nici nu-i vezi, să-i zăpăceşti în aşa hal pe voiajori, încât să le vie să se spânzure... şi...

Intreabă Leib Leibovici, cu jumătate de glas:

— Si dumneata, dumneata ai făcut toate astea?

— Dacă eu am făcut toate astea? Dar cine altul ai fi vrut să le facă? Te uiţi la haina asta jerpelită, de asta...

Şi isbind cu pumnul în masă de începe să părâie oasele lui Leibiş:

— A fost o nenorocire, domnule! Vaporul! O nenorocire... Cine dracu m'a pus să mă încurc cu Potemkin, domnule, cu armata... Să nu fi fost armata, pe toţi... uite, aşa vă făceem pe toţi, bucăţi-bucăţele! Ah, Potemkin, Potemkin... trâzni-l'ar Dumnezeu cine mi l'a scos în cale.

Ingrijorat, Leib Leibovici aruncă pe furiş o privire spre uşă:

— Şi, mă rog, cum ai izbutit să le faci? întrebă el cu glas uşor tremurat.

Potemkimistul se uită drept în ochii lui Leibiş, apoi la lampă, apoi la lentă, apoi la câlcâiul drept.

— Cum am făcut?

Da! Cum ai făcut?

Cu ochii săltăreţi ca lăcustele, potemkimistul se lăsă alene pe spate:

— Vezi, asta nu pot să ţi-o spun!

— Dece?

— E un secret!

— Un secret?

— Desigur!

— Si nu poţi să mi-l spui?

— Păi dacă-i un secret, cum vrei să ţi-l spun? Unde ai mai auzit ca un secret să se spună?

— Ce-i aşa secret, mă rog?

— Uite, aşa-i el! Secret! Nu-l cunosc decât eu şi cu tata..

— Cum? şi Tata?

— Şi tata...

— De unde se pricepe tata la negustorie..

— Ei iaca... poftim! Dacă nu s'ar pricepe, n'ar fi deschis prăvălie...

— Da' parcă ziceai că-i rabin?

— Rabin? A! acela-i altul.. acela-i...

— Cum adică? Dumneata ai doi taţi?

Se înţepeneşte o clipă potemkimistul:

— Ăăă?

Şi apoi înfierbântat:

— Şi ce? E mult la dumneata... doi? Şi asta-i mult? La noi în Rusia nu-i mult... Ăhăi... Rusia-i ţară mare... nu ce crezi dumneata... Rusia...

Dar Leib Leibovici, fără să-l mai asculte, se apleacă la ureche nevestii-si:

— Ientă, Ientă.. numără linguriţele că eu mă duc să chem sergentul... Mai dă-i şi tu o dulceaţă... să nu înţeleagă.. a şvarţ iur of im mit Potemkim'n în einem!

www.dacoromanica.ro

Despre Sugestiune

— CĂTEVA CONSIDERAȚIUNI PSIHOLOGICE-MEDICALE —

de Dr. SCHAECHTER-NANCY

o o o

Cuvântul de sugestiune este mult mai tânăr decât ideia, care are desigur vechimea omenirei poate. Școala de Medicină din Nancy, în fruntea căreia se găsia mai deunăzi celebrul clinician evreu, Profesorul Bernheim, a înscris în istoria problemei sugestiunei, paginele cele mai profund gândite. Impreună cu medicul citat mai sus, mai trehue să amintim încă numele altor doi medici din Nancy, colaboratori și succesori ai lui Bernheim, anume: Liébault și Coué.

Nici nu este nevoie să mai insistăm asupra faptului că sugestiunea a fost cunoscută încă din cea mai îndepărtată antichitate, și practicată de preoții care au funcționat ca medici.

Sugestiunea care rezida la baza succeselor preoților-medici ai antichității, sau a călugărilor evului mediu, etc., nu se reduce, în definitiv, decât la puterea pe care o are această sugestiune asupra omului, mai ales asupra omului cu structura psichică elementară. La omul inferior ca structură sufletească, sugestiunea externă adică cea venită din afară este tot atât de puternică ca și sugestiunea la omul cu structură sufletească complicată de instrucțiunea superioară.

Intocmai ca și celelalte discipline ale sufletului uman, însă, sugestiunea a suferit și ea evoluțiunea fatală care trebuià să o scoată din rândul științelor magice, și să o pună alături de celelalte științe... Intr'adevăr, acel segment al istoriei care se cheamă epoca modernă și contemporană, a făcut din problema sugestiunei o chestiune de psihologie științifică, care de data aceasta nu se mai teme să întrebuințeze termeni cu totul precișI (deși mai este mult până vom puteà vorbi de o știință a sugestiunei) și chiar pretențioși! Natural, fundamentul a rămas tot puterea veche a cuvântului sau a gestului asupra voinții mai mult sau mai puțin dispuse să primească influența externă, fără nici o rezistență. De multe ori chiar această influență este căutată și dorită!

Că opinia oficială a Colegiilor Medicale a ezitat să se ocupe mai serios de problemele suscitate de sugestiunea, lucrul este lesne de înțeles. Abia în timpul din urmă un savant de mare și necontestat renume științific, Charles Richet (din Paris) a îndrăsnit să se ocupe în mod serios de acest fenomen. In jurul lui Richet s'au adunat curând și alți savanți: Janet, Stanley, Hall, Moebius, Forel, Binet, Féré, etc. In special, două școale franceze s'au ilustrat în ceace privrște aspectul terapeutic al problemei sugestiunei: școala lui Charcot dela Salpêtrière, Paris și școala lui Bernheim de la Nancy. Putem spune că școala de la Nancy a

www.dacoromanica.ro

văzut mult mai clar şi mai ştiinţific problema teoretică şi valoarea practică (terapeutică) a sugestiunei. Se ştie bine că au fost multe certuri academice între aceste două şcoale de medicină, şi că în cele din urmă, şcoala din Nancy a obţinut victoria, Bernheim putând arătà că „pacienţii" de la Salpêtrière, a lui Chaăcot, realizau „numai ceea ce au învăţat" prin imitaţiune, cu alte cuvinte Salpêtrière nu erà decât o seră unde se cultivà acest gen de „bolnavi"...

Pentru şeful şcoalei din Nancy, sugestiunea este o idee introdusă în creer şi aceptată în mod servil de aceasta din urmă; ea se datoreşte, după Bernheim, faptului credulităţii, acea calitate naturală a omului, a tuturor oamenilor!

Psicologic vorbind, orce simţ uman este capabil să creeze sugestiuni. Astfel de pildă, avocatul care pledează sau vorbeşte unei masse, îi sugerează ideile sau sentimentele sale proprii. Bernheim face distincţie între autosugestiune, sugestiune directă şi înfine sugestiune indirectă, această din urmă formă, realizându-se atunci când ideia este creată în urma unei impresiuni primite. Adevăratul caracter al sugestiunei este faptul că tinde să se actualizeze. Lucrul acesta este posibil atunci când ideia cade pe o inteligenţă, adică pe o organizaţiune sufletească preparată pentru a primi sugestiunea. Binet a caracterizat foarte bine acest lucru în cartea sa despre sugestiune, atunci când a spus că sugestiunea este într'o oarecare măsură o presiune morală pe care o persoană o exercită asupra unei alte persoane! Tot acest autor a arătat că sugestiunile privind senzaţiuni, sunt mai lesne să se fixeze decât cele care privesc acţiuni, căci acestea din urmă cer o supunere oarecare la o comandă dată. Bazat pe faptul că sugestionalul se comportă ca un om care a perdut libertatea sa de acţiune, deci într'un mod aproape inconştient, Grasset a admis că aceşti oameni caşi fenomenele de sugestiune trebuie clasate printre fenomenele morbide, patologice. Intr'adevăr, pentru Grasset sugestiunea nu poate să se producă decât la oameni cari se găsesc într'o stare de labilitate psichică specială, o predispoziţiune la hipnoză, o maleabilitate mintală oarecare.

In viaţa de toate zilele nu este greu să constatăm că atât femeile şi copiii, cât şi grupurile mai mari de oameni sunt mai sugestionabili, decât oamenii luaţi în mod izolat. Pentru prof. Bernheim sugestionabilitatea este tot atât de naturală caşi credualitatea care este la baza ei; or, după cum am văzut mai sus, Prof. Grasset, nu este de aceiaşi părere. Charles Richet a arătat că în starea de sugestiune câmpul de atenţiune este foarte scăzut, aceasta spre deosebire de unii autori care au crezut tocmai că o ridicare a tensiunei de atenţiune ar explica sau caracteriza starea de sugestionabilitate. Deci, după Richet, sugestiunea pare a fi sau a depinde de o stare de depresiune a câmpului de atenţiune spirituală, indiferent dacă acest lucru se vede în mod tranzitoriu ca de pildă în stare de emoţiune, sau oboseală, sau în mod cronic, la nevropaţii depresivi (în psichiatrie se cunosc aceste stări sub numele de nevroze depresive).

Sugestibilii sunt oameni slabi, foarte creduli, şi fără nevoia de a-şi controlà activitatea lor; o ideie concepută de ei este realizată în mod aproape exploziv, convulsiv. Motivele care stau

www.dacoromanica.ro

la bază, sunt dorinţele sau senzaţiunile prezente, fără să fie vre'o preocupare de viitor. Activitatea lor deşi tenace în aparenţă, se poate modifica destul de uşor, Imitaţiunea la aceşti indivizi este uşor exaltată, lucru ce explică la ei sinuciderile sau crimele şi assasinatele care iau uneori un caracter epidemic. Printre sugestionabili, se numără istericii şi hipnotizabilii.

Majoritatea autorilor admite existenţa sugestiunei în stare de veghe, dar Grasset neagă acest lucru, spunând că sugestiunea în stare de veghe este în realitate o stare de hipnoză parţială. Sugestiunele intrahipnotice. sunt după cum le şi spune numele, realizate în timpul somnului hipnotic şi pot fi de mai multe feluri: sensitive, senzoriale, motoare, psichice, kinestezice, etc. Realizarea sugestiunilor intrahipnotice se face chiar în timpul sau mai ales după somnul artificial creat. In acest din urmă caz (este regula) subiectul se deşteaptă cu o amnezie (uitare) totală a ordinelor primite în timpul somnului. Numai când vine timpul precis al executării, subiectul în cauză le va executà întocmai ordinelor primite. Timpul care desparte somnul hipnotic de momentul executării ordinelor sugerate, poate fi uneori destul de notabil. Astfel de pildă, Bernheim a obţinut realizarea unor sugestiuni date intrahipnotic, 63 de zile după somnul artificial; Beaunis, după 172 zile; Liègeios după un an. Intr'un caz personal observat, realizarea s'a făcut după trecerea de mai multe săptămâni, însă cu o preciziune extraordinară.

Explicarea acestui fenomen nu este uşor de dat. Pentru Janet, numai în aparenţă fenomenele actelor post-hipnotice sunt raţionale. In realitate însă ideia care a fost sugerată în timpul somnului nu dispare, deşi subiectul face impresiunea a fi uitat totul. Această idee parazită există şi se desvoltă în afară şi dedesuptul conştiinţei normale!

Problema sugestiunei terapeutice nu este nouă dar nici astăzi încă nu este rezolvată. Bernheim a avut curagiul să spună că adresându-ne psichismului adică centrului motor al tuturor organelor, se pot modifica funcţiunile într' un senz util bolnavului. Or, arma sau mai bine zis mijlocul cel mai adecvat pentru acest lucru este după el: sugestiunea. Fără să vorim a intra în discuţii mai detailate, se înţelege foarte uşor care este influenţa sugestivă a medicului în faţa bolnavului său şi că acest factor intervine desigur în procesul de vindecare al boalei, chiar dacă este vorba de organopatii caracteristice! Căci încrederea şi moralul ridicat al bolnavului, permit în mod manifest o bună dispoziţiune a organismului, adică tocmai ceeace trebue ca procesul morbid să se elimine în cele mai multe cazuri. Deci fără să credem că sugestiunea face minuni, putem admite că influenţa acesteia este din cele mai bune.

Rolul medicului este să înţeleagă din ce în ce mai mult cât de importantă este intervenţiunea sa, nu numai asupra organismului dar şi asupra structurei psihice a bolnavului său (şi acest lucru graţie sugestiunei medicale binefăcătoare) căci în acest fel îi va câştiga încrederea în chiar interesul acestuia din urmă.

www.dacoromanica.ro

Trei ani de existenţă

o o o

Cu acest număr, revista noastră intră în al patrulea an de existenţă.

Fără a pretinde că „Adam" a fost în tot acest răstimp o publicaţie desăvârşită — avem curajul să afirmăm că am răspuns unei mari necesităţi culturale a evreilor din România. Conştienţi de lipsurile şi scăderile noastre, ştiu, cu toate acestea, ce am reprezentat în ochii şi spiritul cititorului, care ne-a urmărit pas cu pas, din prima zi a apariţiei. Şi vrem să credem că stima acestui cititor, n'a fost un singur moment, rău plasată.

Principiul ce ni l'am impus dela început a fost acela de a nu publica decât lucruri inedite, astfel că sub acest raport cei 3 ani ai lui „Adam", sunt dela prima până la ultima pagină, contribuţie directă şi integrală la îmbogăţirea inventarului cultural evreesc din România. Iar în ceeace priveşte calitatea acelui aport, de ea răspunde lista colaboratorilor, care este imaginea clară şi elocventă a eforturilor ce le-am depus, ca să asigurăm publicaţiei noastre o înfăţişare tehcnică din cele mai decente şi un material redacţional de mâna întâia. Paginile lui „Adam" au fost semnate de unii din cei mai de seamă scriitori români — şi de tot ce are mai bun publicistica evreească din ţară.

Aceasta pe deoparte şi înţelegerea cititorului de cealaltă — explică rezistenţa noastră, cu totul nefirească pentru scepticii cari, până acum, vedau în editarea unei reviste culturale, evreeşti o intreprindere ce frizează direct aventura.

Astăzi în pragul anului al IV-lea,— mulţumim prietenilor noştrii pentru interesul ce ni l'au arătat şi-i asigurăm că paralel cu bunavoinţa lor, ne vom sili şi de aci înainte ca realizările să fie la înălţimea intenţiunilor noastre.

COLABORATORII NOŞTRI

F. Aderca, I. I. Adamoff, M. Altman, St. Antim, Tudor Arghezi, Frieda Bacal, I. A Basarabescu, Dr. A. Beck, Dr. S. Bickel, Lucian Boz, B. Brănişteanu, I. Brucăr, F. Brunea-Fox, Scarlat Calimachi, Ion Călugăru, N. D. Cocea, F. Dima, Emil Dorian, Edmond Dorna, Philippe L. Elias, A. Feller, Dr. H. Fischgold, B. Fundoianu, Enric Furtună, Gala Galaction, Dr. Ghelerter, Dr. M. Goldştein, Const. Graur, Iacob Gropper, S. Grossman, M. A. Halevy, S. Hay, O. Harmelin, Isac Horovitz, Richard Hutschneker, B. Iosif. Vladimir Jabotinsky, M. Landau, Alex. Lăzăreanu, Barbu Lăzăreanu, Dr. I. Lieblich, Th. Loewenştein, Henny Marcus, Constanţa Marino Moscu, H. Maxy, Paul Moscovici, Kiva Ornştein, Dr. Parhon, S. Păstorescu, Camil Petrescu, Dr. M. Popper, Dragoş Protopopescu, Mario Puccini, Moti Rabinovici, Dr. Radovici, Eugen Relgis, S. Rivain, Dr. I. Rotenberg, M. Sacţier, M. Sărăţeanu, Dr. M. Schächter, S. Schmidt, R. Schoenberg, Arthur Segall, B. Solomon, Dr. Adolf Stern, Iacob Sternberg, H. Streitman, A. Toma, Andrei Tudor, Ionatan X. Uranus, R. Weinberg-Verea.

www.dacoromanica.ro

Dr. A. Verea, H. Verzeanu, Ilarie Voronca, Paul Zarifopol, A. L. Zissu, Dr. Ygrec.

In cursul celor 3 ani de apariţie, „Adam", în afară de numeroasele reproduceri după pictorii şi desenatorii cei mai de seamă evrei, din ţară şi străinătate, a publicat lucrări inedite de :

M. W. Arnold, Victor Brauner, Titina Căpitănescu, Marcela Cordescu, Edmond Dorna, Arh. Ica Grad, S. Hay, Marcel Iancu, Iser, Kolnik, I. Lerner-Cernăuţi, Loewendhal, Maur, Vivi Max, Maxy, S. Perahim, Ross, I. Triester.

„ADAM"

Dida Solomon-Callimachi în „Maya"

o o o

D-na Dida Solomon-Callimachi, a săvârşit iar un act de mare curaj : tânăra înjghebare dela „Teatrul Liber", este o realizare ce caracterizează de minune neastâmpăratul spirit de iniţiativă al marei noastre artiste.

Dar dacă „Maya" mult aplaudata piesă a lui Simon Gantillon a oferit unei serii de debutanţi şi quasi-debutanţi prilejul să-şi pună în valoare aptitudinile categorice pentru arta dramatică, în rolul principal, d-na Dida Solomon-Callimachi, a luminat încă odată scena cu scâteetorul d-sale temperament, cu care a ştiut să se impună în admiraţia criricii şi a publicului de la prima ei apariţie în teatru. Jocul persuasiv, cald, plin de pătrundere, ţinuta discretă, de o linie elegantă şi stilată, glasul insinuant dar trist, de o tristeţe aproape tragică, a dat tipului de cocotă ce-l interpreta, un colorit viu, comunicativ şi mai ales plin de umanitate.

D-na Dida Solomon-Callimachi a învins un rol încărcat de curse şi surprize, dând încăodată o nouă confirmare marei d-sale personalităţi artistice.

CĂRŢI

—La începutul lunei Iulie apare la Cernăuţi primul volum din operele complecte ale lui Eliezer Steinberg, editate de către „Comitetul Steinberg".

Volumul va conţine o culegere de 140 fabule, însoţite de ilustraţiuni de Kolnik şi o fotografie a autorului.

—A apărut în editura „Adevărul" sub iscălitura d-lui L. Leoneanu :— volumul „Dorina", roman de psihologie erotică, problemă pe care autorul o tratează cu multă competenţă şi delicateţe.

www.dacoromanica.ro

www.dacoromanica.ro

Tip. „SLOVA", Doamnei 3

www.dacoromanica.ro